

Directe instructiemodel

'No child left behind'

Een van mijn leerlingen in de begeleiding is een leerlinge die vanuit het VSO (cluster 2) naar het reguliere onderwijs moest overstappen (VMBO-kader). Tot deze overstap was besloten omdat er grote vorderingen waren en de commissie voor indicatiestelling had besloten, dat deze leerling na twee jaar terug kon naar het reguliere onderwijs. Het meisje had op cluster 2 basisonderwijs gezeten en twee jaar op cluster 2 voortgezet onderwijs. De wet op passend onderwijs maakt dat deze kinderen tussentijds teruggaan naar het reguliere onderwijs bij bepaalde testcores.

Het reguliere onderwijs moet volgens de wet op het passend onderwijs zo ingericht zijn, dat zij deze kinderen kunnen opvangen. Helaas werkt het zo niet. Dit meisje was na twee dagen al overstuur en wilde niet meer naar school. Zowel zij als haar moeder belden mij, school belde mij, allen met de vraag of ze niet terug kon... Nee, dat kon ze nietheel triest, maar zo liggen de feiten op het moment. De besluiten zijn hard.

Na gesprekken met dit meisje blijkt dat ze het niet kan volgen. Het gaat te snel legt ze uit. Ze kan de instructie niet volgen. Ze wil meer herhaling. Ze wil zo graag met succes haar school afronden omdat ze later hoteleigenaar wil worden. Dit meisje is voor mij de reden voor het schrijven van een Ebook over de hulpvraag die hier duidelijk ligt.

In de VS is er op 8 januari 2002 een wet aangenomen waarin wordt aangegeven dat elk kind recht heeft op goed onderwijs. President G.W. Bush deed in 2001 een voorstel voor onderwijshervormingen. Het was niet langer acceptabel dat schoolsucces alleen voor enkele studenten was weggelegd: 'No child left behind'. Expliciete en directe instructie werd daarom de leidraad die elk kind bij de instructie moet betrekken en op deze manier wil je elk kind de kans geven om de instructie eigen te maken en er mee aan de slag te gaan.

John Hollingsworth en Silvia Ybarra hebben hier onderzoek naar gedaan en dit beschreven in het boek Explicit Direct Instruction (EDI). The power of the Well-Crafted Well-Taught lesson. Dit boek is vertaald en bewerkt voor de Nederlandse en Vlaamse onderwijssituatie door Marcel Schmeier: Expliciete Directe Instructie (Pica: 2015).

Voor de meeste leerlingen is dit model een goede aanpak om de leerdoelen te behalen. Expliciete directe instructie geeft de leerkrachten handvatten om nieuwe leerstof in stappen aan te bieden, te oefenen en om tot beheersing te komen. Ik wil dit zeker niet bekritisieren en sta achter deze theorie m.b.t. instructie.

Tijdens mijn werkzaamheden als ambulante begeleider en tijdens mijn observaties in de klassen zie ik dat veel leerlingen het niet redden ondanks deze duidelijke benadering.

Er is voor deze kinderen iets extra's nodig in de expliciete benadering. Je zou kunnen zeggen dat er een finishing touch ontbreekt.

Welke aanvulling of verbreding is dan precies gewenst?

Hieronder benoem enkele punten die ook in het directie instructie model aan de orde komen. Daarnaast geef ik aan welke aanvulling de leerlingen in het reguliere onderwijs met bepaalde leerstoornissen en/of ontwikkelingsstoornissen nodig hebben.

Met de start van passend onderwijs is er nu eenmaal een grote groep in de klas die meer dan alleen de klassikale instructie nodig heeft.

Hiermee bedoel ik o.a. kinderen met TOS (taalontwikkelingsstoornis), auditieve verwerkingsproblemen (AVP), dyslexie, dyscalculie, autisme, ADHD, ADD, kinderen met een zwak werkgeheugen en slechthorende leerlingen. Er zijn nog meer groepen die ik nu te kort doe door ze niet te noemen, daarom gebruik ik de noemer leer- en ontwikkelingsstoornissen.

Wat vragen deze leerlingen?

Bespreek het lesdoel en het materiaal dat bij de les nodig is

Betrek de kinderen bij de les. Vertel wat het doel is van de les die gegeven gaat worden. Kinderen moeten ook gemotiveerd worden en een uitleg van het doel en de les die ze gaan volgen kan deze motivatie aanwakkeren en de kinderen meer betrokken maken.

Wanneer je bespreekt wat het doel en het onderwerp is, zal bij een kind ook onbewust meteen het stuk voorkennis geactiveerd worden. Het kan ook geassocieerd worden met een succeservaring van de vorige les of juist geen succeservaring. Wees je daarvan bewust, want deze associatie zal van de leerling af te lezen zijn en daar kan jouw insteek liggen om de leerling betrokken en gemotiveerd te houden.

Instructie geven

Deze stap zou moeten leiden tot een succeservaring voor alle leerlingen.
Hoe doen we dat?

Leerlingen met een zwak werkgeheugen en een trage informatieverwerking hebben het hard nodig dat de instructie 'kapstukken' heeft (dus **voorkennis**) om de nieuwe kennis aan te koppelen. Hierdoor beklijft de inhoud van de nieuwe instructie beter en is er ook meer begrip. Een vorm van pre-teaching zou op dit punt zelfs gewenst zijn voor succeservaringen in de klas.

De voorkennis stimuleren heeft een positieve invloed op de effectieve leertijd en zorgt er tevens voor dat leerlingen meer betrokken zijn bij de instructie en de lesstof.

Zet een kind met AVP (of andere vormen van concentratie en werkhoudingsproblemen) vooraan in de klas. Hou de ruimte tussen jou als spreker en het kind klein. De plek naast het raam en de deur vermijden i.v.m. omgevingsgeluiden. Dit zorgt voor afleiding. Bespreek samen met het kind de beste plek in de klas.

Vraag je ook af of je klaslokaal zo ingericht is dat het tijdens de instructie niet afleidt, oftewel een EF (executieve functies) vriendelijk lokaal

Hoe geef je de instructie? Wat hebben deze kinderen daarbij nodig?

- Geef heldere, korte instructie.
- Gebruik zoveel mogelijk concrete taal.
- Geef gedetailleerde instructie en uitleg.
- Presenteer nieuwe informatie en/of materiaal in kleine stapjes met een oefening na elke stap.
- Geef niet te veel talige instructie achter elkaar. Geef deze kinderen extra tijd om de informatie te verwerken.
- Plaats de leerstof tijdens de uitleg in een context.
- Geef bij instructie zoveel mogelijk visuele ondersteuning. Vooral abstracte uitleg zoveel mogelijk visueel ondersteunen. Smartbord, natuurlijke gebaren, mindmap op het bord et cetera.
- Laat d.m.v. 'modeling' zien hoe een opdracht wordt opgelost. Bied stappen en doe het voor. Verwoord wat je doet.
- Vat hoofdzaken samen. Herhaal instructie van een opdracht in het kort.
- Zet de hoofdzaken/opdrachten op het bord (visualiseer).
- Bepaalde stappen bij het oplossen van een taak/opdracht visualiseren en op een A4 meegeven. Talige instructie wordt niet of zeer moeizaam onthouden.
- Vermijd bij klassikale instructie te veel grapjes en **associaties** bij instructie.
- Vermijd figuurlijk taalgebruik. Dit werkt verwarring bij het verwerken van de instructie.
- Besef dat het kind de instructie niet in zijn geheel kan volgen, hoe goed het zijn/haar best ook doet.

Zo zei een leerling met autisme tijdens een 1 op 1 begeleidingsgesprek: 'Leerkrachten praten terwijl wij dingen moeten opschrijven, aantekeningen maken. Dat kan ik niet'....'Van deze leerling werd tegen mij gezegd dat ze te weinig betrokken was'.

**Vragen stellen over de onderwezen leerstof.
Controleren of het begrepen is.**

Bij het voorgaande punt (instructie geven) heb ik al toegelicht en uitgelegd waarom sommige zorgleerlingen het juist nodig hebben dat de voorkennis gestimuleerd wordt. De voorkennis activeren is volgens de leertheorieën (zoals de schematheorie van Bartlet) een belangrijk onderdeel van effectieve leerstrategieën (zie ook open universiteit Leiden, onderwijs en leerwetenschappen, <http://portal.ou.nl/web/topic-effectieve-leerstrategieen/home/-/wiki/Main/Leren%20met%20voorkennis>)

- Stel korte concrete vragen over de leerstof die je hebt aangeboden. Vragen als 'heb je het begrepen?' zijn niet concreet genoeg en je krijgt waarschijnlijk gewoon een 'ja' als antwoord.
- Stel gerichte vragen.
- Laat ze in eigen woorden vertellen wat ze geleerd hebben of laten ze een taak uitvoeren op het bord.
- Geef vooral **tijd**. Het is een aandachtspunt dat je bij kinderen met leer- en ontwikkelingsstoornissen niet per definitie een ad-hoc antwoord kunt verwachten op een vraag. Ze zullen meer tijd nodig hebben om antwoorden te formuleren. Dit geldt zeker voor kinderen met TOS en AVP.

(Be)denktijd bieden. Iedereen activeren, uitwisselen van kennis. Willekeurig beurten geven, zeker zijn dat iedereen leert.

Zoals hier boven als aandachtspunt genoemd wordt er in deze stappen 'denktijd' aan de leerlingen geboden.

- Kinderen met TOS en AVP hebben echter meer bedenktijd nog dan 'enkele seconden'. Sommige kinderen hebben minuten nodig of komen door hun talige handicap helemaal niet tot mondelinge antwoorden terwijl ze het waarschijnlijk wel weten. (*Het Vollehoofdenboek* van Linda Kraijenhoff).
- Woordvindingsproblemen zijn voor deze kinderen een enorme handicap. Wees je hiervan bewust.
- Kinderen met autisme of ADHD hebben vaak moeite om hun gedachten juist te ordenen en direct en adequaat te antwoorden. Zij zijn gebaat bij hulp bij het formuleren van antwoorden, kaders bieden en structureren.
- Juist met klassikaal antwoorden kunnen deze kinderen enorm blokkeren. Bied aan deze kinderen andere mogelijkheden.
- Overval deze leerlingen niet met een beurt. Bereid ze erop voor zodat ze echt kunnen nadenken over het antwoord. Vraag je af wat je wilt bereiken met een klassikaal antwoord. Mogelijk kunnen deze kinderen hun antwoord beter op papier formuleren. Zo kun je ook van deze leerlingen de succeservaringen bewaken.

Luisteren, bewaak het leerproces

De leerpiramide van Bales

Luisteren is in elke begeleiding het belangrijkste onderdeel van coachen, onderwijzen en begeleiden.

Laat kinderen aan elkaar uitleggen hoe zij een bepaalde taak aanpakken en als ze het niet kunnen vertellen dan kunnen ze het misschien in stappen uitwerken op het bord.

Feit is dat 'men' tot een beter begrip komt door hardop te denken of voordoen. Zoals drie belangrijke dingen uit de tekst te benoemen die gelezen is. Of hardop praten in tweetallen. Kinderen verwerken meer informatie als ze er samen over praten of uitleggen/voordoen, dan er zelfstandig over moeten lezen of luisteren naar (veel talige en complexe) instructie.

Feedback geven, herformuleren of instructie herhalen.

Directe feedback bij een goed antwoord of handeling is minstens zo belangrijk als de feedback wanneer het antwoord niet juist of niet volledig is.

Niet alle kinderen in de klas hebben herhaling of herformulering nodig, dus je doet kinderen die verder kunnen met de lesstof te kort als zij moeten wachten tot iedereen het begrijpt. Onmisbaar is hier de instructie tafel voor die leerlingen die dat stukje extra nodig hebben. Differentiëren is hier de sleutel. Kinderen die deze extra instructie of het herformuleren niet nodig hebben, kunnen aan het werk en de instructie verwerken.

Instructie herhalen:

- Zorg dat je de aandacht hebt/vasthoudt bij instructie van juist deze kinderen
- Maak oogcontact, spreek niet luider maar spreek altijd duidelijker, pauzeer

- tussen zinsdelen.
- Vertraag het spreektempo.
 - Pas de inhoud aan (gebruik niet te lange zinnen met veel voegwoorden, associaties e.d.).
 - Las pauzes in! Kinderen kunnen zich echt niet meer dan 20 minuten concentreren op verbale instructie, voor veel kinderen is dit al te lang.
 - Geef tussendoor opdrachten.

Er is sprake van **een vertraagde informatieverwerking** bij kinderen met leer- en ontwikkelingsstoornissen.

Instructie gericht op passend onderwijs zal dus naast expliciet en direct ook *passend* en *gedifferentieerd* moeten zijn, want de klassen hebben veel zorgleerlingen in de groep.

Binnen het hedendaagse passend onderwijs zijn er per groep minstens 15% zorgleerlingen. Wanneer wij het onderwijs passend en inclusief willen maken, moet het ook zo ingericht zijn, dat alle kinderen er aan deel kunnen nemen.

Niet tijdens de verwerking in RT-groepjes, maar deelnemend aan de instructie die gegeven wordt met kennis over de behoefte van deze leerlingen.

Het onderwijs heeft nog een lange weg te gaan, maar het goede nieuws is dat gezien alle publicaties de 'wil' er is!

Aandacht voor instructie is de basis voor succeservaringen op school.

Smartonderwijs biedt lezingen en workshops gericht op directe instructie, effectieve leertijd en leerstrategieën bij passend onderwijzen